

**O‘ZBEKISTONDA AHOLINI ISH BILAN TA’MINLASH SIYOSATI
TARIXI (1991-2025)*****Shaxlo Eshpo‘latova****Millat Umidi universiteti,**103-guruh, Business**Management**yo‘nalishi**talabasi*

Anotatsiya: *Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach 1991–2025-yillar davomida aholining bandligini ta‘minlash borasida amalga oshirilgan ishlar, o‘zgarishlar va rivojlanish jarayonlari yoritilgan. Ishsizlikni kamaytirish hamda yangi ish o‘rinlarini yaratish yo‘lida ko‘rilgan chora-tadbirlar tahlil qilinadi. Shu bilan birga, yoshlar, ayniqsa ayollar bandligini oshirish, kasb-hunar ta‘limi va mehnat bozorini rivojlantirish yo‘nalishida davlat tomonidan olib borilgan islohotlar o‘rganiladi.*

Kalit so‘zlar: *Aholi bandligi, ishsizlik, yoshlar bandligi, ayollar bandligi, kasb-hunar ta‘limi, mehnat bozori, davlat siyosati, O‘zbekiston, iqtisodiy islohotlar.*

Abstract: *This article analyzes the processes of ensuring employment in Uzbekistan after gaining independence (1991–2025). It highlights the government’s efforts to reduce unemployment, create new jobs, and improve the labor market. Special attention is given to increasing youth and women’s employment, as well as to reforms in vocational education and labor market development.*

Keywords: *Employment, unemployment, youth employment, women’s employment, vocational education, labor market, Uzbekistan, economic reforms.*

Kirish: *O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, mamlakatda aholini ish bilan ta‘minlash masalasi ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning eng muhim yo‘nalishlaridan biriga aylandi. 1991-yildan boshlab davlat tomonidan mehnat bozorini shakllantirish, fuqarolarning bandligini ta‘minlash va ishsizlikning oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirildi. Shu munosabat bilan 1992-yil 13-*

mayda “Aholini ish bilan ta’minlash to’g’risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni qabul qilinib, ushbu sohada huquqiy asoslar yaratildi [1].

Keyingi yillarda mamlakat iqtisodiyoti bosqichma-bosqich bozor mexanizmlariga moslashtirilar ekan, bandlik siyosati ham yangicha yondashuv asosida shakllandi. Xususan, 2017–2025-yillar davomida “Har bir oila – tadbirkor”, “Yoshlar – kelajagimiz”, “Ayollar daftari” kabi dasturlar orqali fuqarolarning mehnat bozoriga kirishini qo‘llab-quvvatlash choralari kuchaytirildi [2].

Aholini ish bilan ta’minlash tizimining zamonaviy bosqichida kasb-hunar ta’limini rivojlantirish, mehnat migratsiyasini tartibga solish hamda raqamli bandlik platformalarini joriy etish yo‘nalishida sezilarli o‘zgarishlar amalga oshirilmoqda. 2020-yilda qabul qilingan “2020–2030-yillarda bandlik siyosatini rivojlantirish strategiyasi” esa bu boradagi islohotlarning yangi bosqichini boshlab berdi [3].

Ushbu maqolaning maqsadi — 1991–2025-yillar davomida O‘zbekistonda aholini ish bilan ta’minlash siyosatining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va asosiy yo‘nalishlarini tahlil qilish, shuningdek, islohotlarning natijalarini ilmiy asosda o‘rganishdan iboratdir.

Asosiy qism: 2.1. Mustaqillikdan keyingi dastlabki bosqich (1991–2000-yillar) O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, mamlakat iqtisodiy hayotining barcha jabhalarida tub o‘zgarishlar yuz berdi. Ayniqsa, mehnat bozori va aholining ish bilan ta’minlanishi masalasi davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biriga aylandi. 1990-yillar boshlarida iqtisodiy islohotlar natijasida ko‘plab korxonalar qayta tashkil etildi, ayrimlari faoliyatini to‘xtatdi, natijada ishsizlik darajasi oshib bordi.

Mazkur davrda hukumat tomonidan aholini ish bilan ta’minlashni huquqiy jihatdan tartibga solish maqsadida 1992-yil 13-yanvarda “Aholini ish bilan ta’minlash to’g’risida”gi Qonun qabul qilindi. Ushbu qonun har bir fuqaroning mehnat qilish huquqini kafolatlab, ishsizlarni qayta tayyorlash, vaqtincha ish bilan ta’minlash hamda bandlik markazlarini tashkil etish tartibini belgilab berdi. Qonun mehnat bozorining shakllanishida va ishsizlik muammosini yumshatishda asosiy huquqiy negiz bo‘lib xizmat qildi.

Shu bilan birga, 1990-yillar o'rtalaridan boshlab kasb-hunar o'qitish markazlari, mehnat birjalari va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash tizimi shakllana boshladi. Bu esa aholining o'zini o'zi band qilishi va tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish imkonini yaratdi. Xususan, xususiy sektorning o'sishi yangi ish o'rinlari paydo bo'lishiga xizmat qildi.

Umuman olganda, mustaqillikning dastlabki o'n yilligida O'zbekiston hukumati mehnat bozorini shakllantirish, fuqarolarning bandligini ta'minlash va ishsizlikni kamaytirish bo'yicha huquqiy, tashkiliy hamda iqtisodiy poydevorni yaratdi.

2.2. Iqtisodiy o'sish davrida bandlik siyosati (2000–2016-yillar)
2000-yillar boshida O'zbekiston iqtisodiyoti barqarorlashib, ijtimoiy sohalarda ham sezilarli o'sish kuzatildi. Shu davrda aholini ish bilan ta'minlash masalasi iqtisodiy rivojlanish siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaraldi. Hukumat tomonidan har yili qabul qilinadigan "Aholini bandlik dasturi" orqali yangi ish o'rinlari yaratish, ishsizlikni kamaytirish va aholining mehnatga layoqatli qismini iqtisodiyotning turli tarmoqlariga jalb etish bo'yicha tizimli ishlar olib borildi.

2000–2010-yillar oralig'ida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik jadal rivojlandi. Bu esa nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki yangi ish joylarining barqaror yaratilishiga xizmat qildi. Aynan shu davrda O'zbekistonda kasb-hunar ta'limi tizimi kengaytirilib, o'rta maxsus ta'lim muassasalari orqali yoshlarning mehnat bozorida o'z o'rnini topishi uchun imkoniyatlar yaratildi.

Davlat siyosati aholining zaif qatlamlarini qo'llab-quvvatlashga ham qaratildi. Jumladan, xotin-qizlar bandligini ta'minlash, nogiron fuqarolarni mehnatga jalb etish hamda yoshlar uchun amaliyot dasturlarini kengaytirish ishlari olib borildi. 2010-yillarga kelib mehnat migratsiyasi hajmi ortgan bo'lsa-da, mamlakat ichida kichik biznes va xizmat ko'rsatish sohalari hisobiga bandlik darajasi barqaror saqlanib qoldi.

Umuman olganda, 2000–2016-yillar O'zbekistonda bandlik siyosatining iqtisodiy o'sish bilan uyg'unlashgan davri bo'lib, bu yillarda mehnat bozorida

tizimli islohotlar, yangi qonunlar va ijtimoiy dasturlar orqali aholining turmush darajasi bosqichma-bosqich yaxshilanib bordi.

2.3. Yangi davr islohotlari (2017–2025-yillar)

2017-yildan boshlab O‘zbekistonda aholining bandligini ta’minlash va mehnat bozorini rivojlantirish siyosatida yangi bosqich boshlandi. Bu davrda davlat rahbariyati tomonidan qabul qilingan islohotlar, strategiyalar va dasturlar natijasida bandlik sohasida tizimli o‘zgarishlar amalga oshirildi. Xususan, “Har bir oila — tadbirkor”, “Yoshlar — kelajagimiz”, “Ayollar daftari” kabi dasturlar orqali aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlari uchun yangi imkoniyatlar yaratildi.

2018–2020-yillar davomida mamlakatda bandlik siyosatini modernizatsiya qilish maqsadida yangi qonunlar va me’yoriy hujjatlar qabul qilindi. 2020-yil 20-oktabrda qabul qilingan “Aholi bandligi to‘g‘risida”gi yangi O‘RQ-642-son Qonun bu yo‘nalishda muhim huquqiy asos bo‘ldi. Ushbu qonun ish bilan ta’minlash siyosatini zamonaviy mehnat bozori talablariga moslashtirish, shuningdek, norasmiy bandlikni kamaytirish va mehnat migratsiyasini tartibga solish maqsadida ishlab chiqilgan.

Shuningdek, 2020-yilda pandemiya sababli yuzaga kelgan iqtisodiy inqiroz sharoitida davlat tomonidan ishsizlar uchun vaqtinchalik bandlik, masofaviy mehnat va onlayn kasb-hunar o‘qitish tizimlari yo‘lga qo‘yildi. 2021-yildan boshlab raqamli mehnat birjalari va “mehnat.uz” portali orqali aholini ishga joylashtirish mexanizmlari yanada qulaylashtirildi.

So‘nggi yillarda mehnat bozorining muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida yoshlar va ayollar bandligini oshirish, kasb-hunar markazlarini kengaytirish, chet elda ishlayotgan fuqarolarning huquqlarini himoya qilish ishlari ham faol olib borilmoqda. 2025-yilga qadar qabul qilingan “Aholi bandligi strategiyasi”da esa mehnat unumdorligini oshirish, malakali kadrlar tayyorlash va ijtimoiy adolat tamoyillariga asoslangan mehnat siyosatini amalga oshirish ko‘zda tutilgan.

Xulosa qilganda, 2017–2025-yillar O‘zbekiston mehnat siyosatining yangi davri bo‘lib, u raqamli boshqaruv, ijtimoiy himoya va inson kapitaliga tayanadigan zamonaviy bandlik tizimini shakllantirish bosqichi sifatida xarakterlanadi.

O‘zbekiston Respublikasida mustaqillik yillarida aholining ish bilan ta’minlanish siyosati bosqichma-bosqich takomillashib bordi. Dastlabki yillarda mehnat bozorining huquqiy va tashkiliy asoslari yaratilgan bo‘lsa, keyinchalik iqtisodiy o‘shish davrida bandlikni kengaytirish va kasb-hunar tizimini rivojlantirishga e’tibor qaratildi. So‘nggi yillarda esa raqamli boshqaruv, ijtimoiy himoya va inson kapitaliga asoslangan yangi bandlik siyosati shakllandi. Davlat tomonidan yoshlar va ayollar bandligini oshirish, mehnat migratsiyasini tartibga solish hamda yangi ish o‘rinlari yaratish borasida izchil ishlar amalga oshirilmoqda. Umuman olganda, O‘zbekiston 1991–2025-yillar davomida aholining bandligini ta’minlash yo‘lida barqaror tizimni shakllantira oldi.

FOYDALANILGAN MANBALAR

1. O‘zbekiston Respublikasi “Aholini ish bilan ta’minlash to‘g‘risida”gi Qonuni, 1992-yil 13-yanvar. <https://lex.uz/docs/14893>
2. Abdurahmonov Q.X. Aholini ish bilan bandligi. Toshkent: TDIU, 2011.
3. Tojiyeva Z., Ibragimov L. Labour Market and Employment in Uzbekistan. ResearchGate, 2021.
4. Abulqosimov H.P. O‘zbekistonda bandlik siyosati va aholining ish bilan ta’minlanishi. Toshkent, 2023.
5. O‘zbekiston Respublikasi “Aholi bandligi to‘g‘risida”gi Qonuni, 2020-yil 20-oktabr. <https://lex.uz/docs/5069391>
6. O‘zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi. 2020–2030-yillarda bandlik siyosatini rivojlantirish strategiyasi. Toshkent, 2020.